

Registratienummer: 25.023949

Aan Verenigde vergadering

Van Dijkgraaf en hoogheemraden

Portefeuille Aad Straathof

Onderwerp Ontwikkelingen rondom gemaal en spuicomplex IJmuiden

Datum 13 maart 2025

Waarom krijgt u deze memo

Er zijn enkele ontwikkelingen rondom het gemaal en spuicomplex IJmuiden, beheerd door Rijkswaterstaat West-Nederland Noord (hierna Rijkswaterstaat genoemd), die gevolgen kunnen hebben voor het waterbeheer in Rijnland. In deze memo informeren wij u over deze ontwikkelingen en hoe Rijnland hierop anticipeert.

Gemaal en spuicomplex IJmuiden, cruciaal voor het waterbeheer in West-Nederland

Met het gemaal en spuicomplex IJmuiden, een van de grootste in Europa, voert Rijkswaterstaat het peilbeheer uit op het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal. Het gemaal, gebouwd in 1975, heeft een totale capaciteit van circa 260 m³/s. De naastgelegen spuisluizen, daterend uit de jaren dertig van de vorige eeuw, kunnen bij laag water ongeveer 500 m³/s onder vrij verval afvoeren naar de Noordzee.

De waterschappen Rijnland, Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht en De Stichtse Rijnlanden lozen een aanzienlijk deel van hun wateroverschot op het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal en zijn dus grotendeels afhankelijk van een goede werking hiervan. In totaal kunnen de waterschappen circa 400 m³/s naar dit hoofdwatersysteem afvoeren.

Noordzeekanaal, Amsterdam-Rijnkanaal blauwe levensader voor Centraal Holland

Het Noordzeekanaal/Amsterdam-Rijnkanaal is de blauwe levensader voor het gebied Centraal Holland, waar 4 miljoen mensen leven en het economische hart van Nederland. Vanuit dat brede perspectief kijken wij als waterbeheerders dan ook naar de diverse (ruimtelijke) vraagstukken. Daarom zijn we recent onderdeel geworden van het nationale Deltaprogramma (regio Centraal Holland), zodat een integrale aanpak breder dan alleen het Noordzeekanaal en Amsterdam-Rijnkanaal wordt geborgd.

Wat is er aan de hand?

- **Einde levensduur pompen gemaal IJmuiden**
Het gemaal- en spuicomplex IJmuiden kampt regelmatig met beperkingen en storingen. Bovendien zijn er nauwelijks alternatieve afvoermogelijkheden. Met enige regelmaat wordt de waterschappen bij relatief normale neerslagsituaties gevraagd om de afvoer te beperken en/of te anticiperen op de omstandigheden op het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal.
- **De spuicapaciteit is in de praktijk steeds minder beschikbaar**
Door de zeespiegelstijging zal naar verwachting rond 2050 niet meer gespuid kunnen worden, waardoor we volledig afhankelijk zijn van pompcapaciteit, die nu al ontoereikend is. Hierop moet tijdig worden geanticipeerd door het installeren van voldoende pompcapaciteit. Dit vraagstuk maakt deel uit van het hieronder beschreven verbeter- en renovatieprogramma.

- ***De nieuwe Zoutdam heeft grote negatieve gevolgen op het peilbeheer in het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal***

Door schuttingen met de zeesluizen te IJmuiden ontstaan vooral in droge perioden te hoge zoutgehalten in het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal. Van oudsher is enige mate van verzilting in het Noordzeekanaal aanwezig en voor de natuur zelfs wenselijk (feitelijk een natuurlijke omstandigheid), maar deze verzilting mag niet naar het Amsterdam-Rijnkanaal trekken vanwege onder andere drinkwater- en natuurfuncties. In zeer droge situaties, zoals in 2018 en 2022, dreigt dat wel te gebeuren. De maatregelen die Rijkswaterstaat dan moet nemen, hinderen het scheepvaartverkeer met alle mogelijke economische gevolgen van dien.

Om deze verzilting tegen te gaan, heeft Rijkswaterstaat een zogenaamde Zoutdam net voor het gemaal en het sluiscomplex aangelegd. De Zoutdam werkt als volgt: onderin de Zoutdam zitten een aantal openingen. Zoutwater is zwaarder dan zoetwater. Doordat bij inzet van het gemaal het water 'gedwongen' wordt via de bodem naar het gemaal toe te stromen, wordt als eerste het zoute water afgevoerd. Meer informatie hierover kunt u [hier](#) vinden.

De Zoutdam is najaar 2024 geïnstalleerd. De Zoutdam veroorzaakt echter extra weerstand in de waterafvoer. Tests dit najaar toonden aan dat het effect groter is dan verwacht. Deltares onderzocht de oorzaak en mogelijke (beheer)maatregelen. Op 10 maart 2025 zijn de resultaten beschikbaar gekomen. De belangrijkste conclusies zijn:

- De Zoutdam heeft een grotere negatieve impact op de afvoercapaciteit van het gemaal- en spuicompex IJmuiden dan verwacht.
 - Hierdoor functioneren de pompen van het gemaal IJmuiden niet optimaal en kan er minder water via het spuicompex worden afgevoerd. Dit heeft negatieve gevolgen voor het peilbeheer op het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal tijdens en voorafgaand aan wateroverlast.
 - Er zijn beperkte (beheer)maatregelen mogelijk om de negatieve effecten van de Zoutdam te verminderen.
 - De Zoutdam lijkt wel goed te doen waarvoor hij is ontworpen, namelijk het afvoeren van het zoute water dat via de schutsluizen op het Noordzeekanaal terecht komt.
- ***Verbeter en renovatieprogramma gemaal en spuicompex IJmuiden***
Gezien bovenstaande bereiden Rijkswaterstaat en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een grootschalig vervangings- en renovatieprogramma voor het gemaal- en sluiscomplex IJmuiden voor. Dit project, met een investering van honderden miljoenen euro's en een doorlooptijd van 8 tot 10 jaar, vereist dit jaar belangrijke besluiten op Rijksniveau. Eerste stap daarin is het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) van 3 juni aanstaande. In 2024 is op ministerieel afgesproken dat de opgaven en maatregelen Wateroverlast Centraal Holland op de agenda staan, inclusief de problematiek IJmuiden. Deelnemers BOL zijn onder andere de ministers van Infrastructuur & Waterstaat en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Ook zit vertegenwoordiging namens de waterschappen aan tafel.

[Wat is de impact van de Zoutdam op de afvoer van de waterschappen cq. hoe gaan de waterschappen hier mee om?](#)

- ***Als Rijkswaterstaat onvoldoende adequate maatregelen kan treffen, kan dit bij maatgevende neerslagsituaties tot gevolg hebben dat de waterschappen eerder maaltbeperkingen krijgen opgelegd***

De Zoutdam kan de afvoercapaciteit van het gemaal en sluiscomplex IJmuiden in waterbezwaarsituaties beperken. Het effect van de mogelijke beheermaatregelen die Rijkswaterstaat kan nemen moet nog blijken. Dit kan tot gevolg hebben dat in maatgevende situaties de waterschappen eerder maaltbeperkingen voor het Noordzeekanaal en Amsterdam-Rijnkanaal krijgen opgelegd, zoals verminderde capaciteit bij Halfweg en Spaarndam. Afhankelijk van neerslag en storingen in het Rijnlandse gebied, kunnen er hierdoor beperkingen ontstaan voor het Rijnlandse watersysteem met alle gevolgen voor het achterliggende gebied van dien. In het dagelijkse peilbeheer anticiperen we hierop door, indien nodig, preventief de waterpeilen in de boezem en polders te verlagen (onderkant beheermarges). Dit doen we in nauwe afstemming met de collega-waterschappen en Rijkswaterstaat. Indien nodig staan de peilbeheerder van de verschillende waterbeheerders daarvoor 24/7 met elkaar in contact. Bij maatregelen die de reguliere bedrijfsvoering overstijgen, wordt de

calamiteitenorganisatie geactiveerd.

- **Het is cruciaal dat Rijkswaterstaat, in nauwe samenwerking met de waterschappen, snel en effectief reageert op de ontstane problematiek om hoge waterstanden op het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal te voorkomen.**

De aanbevelingen uit het Deltares-rapport moeten worden omgezet in concrete maatregelen. Rijkswaterstaat gaat hier zo snel mogelijk mee aan de slag, in nauw overleg met de waterschappen. Dit gebeurt onder andere via het tweewekelijkse, goedlopende ambtelijke Peil-Zout overleg. In dit overleg stemmen Rijkswaterstaat en de waterschappen intensief alle operationele zaken rondom het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal met elkaar af, waaronder de mogelijke beheermaatregelen met betrekking tot de Zoutdam.

Ook de directeuren en portefeuillehouders van de vier waterschappen zijn hierop nauw aangehaakt en trekken gezamenlijk op.

- **De waterschappen dringen aan op spoed bij Rijkswaterstaat**
Gezien bovenstaande hebben de waterschappen langs het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal hun zorgen kenbaar gemaakt aan de Hoofdingenieur-Directeur van Rijkswaterstaat via de brief in bijlage 1. In de brief dringen wij aan tot spoed bij het nemen van adequate beheermaatregelen om de robuustheid en het functioneren van het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal, inclusief gemaal en spuicomplex IJmuiden, te waarborgen.
- **Daarnaast maakt de problematiek onderdeel uit van het gesprek met de minister tijdens het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving**
Door de waterschappen wordt de problematiek rondom gemaal en spuicomplex IJmuiden op diverse niveaus (ambtelijk en bestuurlijk) besproken. De problematiek is dan ook tot op het hoogste niveau (minister) bekend en er wordt, zoals hierboven ook nader is toegelicht, toegewerkt naar bespreking in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving van juni a.s.

Vervolg

- Via onder andere het reguliere directeurenoverleg Noordzeekanaal/Amsterdam-Rijnkanaal staan we in nauw contact met Rijkswaterstaat over de diverse ontwikkelingen rondom het gemaal- en sluizencomplex IJmuiden, waaronder mogelijke tijdelijke (beheer)maatregelen.
- Medio april-mei wordt een speciaal bestuurlijk overleg met Rijkswaterstaat ingelast om te komen tot nadere afspraken.
- Daarnaast staat dit onderwerp standaard op de bestuurlijke agenda van het reguliere (dit jaar opgestarte) bestuurlijke overleg Centraal Holland, onderdeel van het Deltaprogramma (met vertegenwoordiging vanuit het Rijk).
- In juni staan de opgaven Wateroverlast Centraal Holland, inclusief verbeter- en renovatieprogramma IJmuiden, expliciet op de agenda van het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving.
- Dit jaar zal het Rijk een besluit nemen over het verbeter- en renovatieprogramma. Afhankelijk van dit besluit zal worden bekeken of nadere (bestuurlijke) afstemming met Rijkswaterstaat en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat noodzakelijk is.